

Kostarika

Kostarika je často nazývána Švýcarskem Střední Ameriky. Už při jízdě autobusem z letiště do dvacet kilometrů vzdáleného San José, třístatisícového hlavního města země, je ovšem každému jasné, že toto přirovnání notně pokulhává.

Tento pocit je ještě více umocněn po vystoupení z autobusu, ve čtvrti plné bezdomovců, polorozpadlých chatrčí, ostnatého drátu a všudypřítomné špíny.

Přes toto všechno je ale Kostarika rájem v porovnání s některými svými sousedy (Nikaragua, El Salvador). Demokracie je v zemi pevně zabydlená už od konce devatenáctého století (nezávislost na Španělsku byla získána v roce 1821), země neprošla žádným významnějším válečným obdobím (armáda zde prakticky neexistuje!), ekonomika, byť stále převážně agrárního charakteru, je v posledních letech podporována dynamickým rozvojem cestovního ruchu a technologického sektoru.

Kostarika je omývána (stejně jako Panama) vodami Karibského moře i Tichého oceánu, celková délka pobřeží činí 1 290 km. Kromě toho má ještě společnou hranici na severu s Nikaragou a na jihu s Panamou (s každou z těchto zemí zhruba 300 km). Celková plocha státu je zhruba 51 tisíc čtverečních kilometrů (asi dvě třetiny území Česka).

Podnebí je tropické a subtropické; období sucha trvá od prosince do dubna, období dešťů od května do listopadu. V horách (pásmo Cordiller se táhne zemi severojižním směrem s vrcholky až do výše téměř 4 000 m nad mořem) často teploty klesají až k bodu mrazu. Vyšší hory lze ve Střední Americe nalézt pouze v Mexiku a Guatamale. Zemi postihují občasné zemětřesení, záplavy, sesuvy půdy a na pobřeží Karibského moře také hurikány. Jsou zde dvě aktivní sopky – v roce 1968 usmrtil nečekaný výbuch vulkánu Arenal asi 100 lidí.

Jednoznačným pozitivem je aktivní ochrana životního prostředí, s nejružnějšími zákazy a výstražnými cedulemi se člověk setká doslova na každém kroku, zejména v okolí národních parků. Těch je mimochodem v Kostarice 21 a spolu s dalšími 58 chráněnými zónami zabírají plochu čtvrtiny země. Díky této ochranné politice nemá Kostarika, na rozdíl od jiných latinskoamerických zemí, žádné větší problémy s odlesňováním a erozí. Větší problémy nejsou ani se znečištěním pobřežních vod, korálové útesy jsou zde také pod přísnou ochranou. Jediným závažnějším problémem tedy zůstává silné znečištění ovzduší v městských aglomeracích. V centru San José si člověk díky plynům z výfuků tisíců nejružnějších rachotů bez katalyzátoru připadá jako v pražském Letenském tunelu.

Celkový počet obyvatel se odhaduje (poslední sčítání obyvatelstva se konalo již před devatenácti lety) na zhruba 4 miliony, v zemi však žije velké množství legálních i ilegálních přistěhovalců. Do první skupiny patří především Američané (zejména důchodci), kteří si v posledních letech zemi oblíbili především kvůli klidu, příjemnému klimatu a v neposlední řadě příznivým cenám nemovitostí a dobrému dopravnímu spojení s územím Spojených států. Do druhé skupiny patří především dělníci z Nikaragui, zničené válkou, kteří jsou v Kostarice bráni víceméně jako námezdní síla, podobně jako v Česku Ukrajinci. Většina obyvatel žije ve výšce zhruba 1000 m n. m. na tzv. Centrální plani-

ně (Plateau Central), v okolí hlavního města San José (hustota osídlení je tady tak vysoká, že jednotlivá města prakticky splývají). Vlhkost vzduchu je totiž v nižších polohách značná a spolu s vysokými teplotami nepříjemná i pro domorodce. Turista z oblasti Střední Evropy pak bez problémů propo- tí tričko i během několika hodin.

Na rozdíl od většiny rozvojových zemí nemá Kostarika až tak výrazně „mladou“ věkovou strukturu obyvatelstva. Nejpočetnější (zhruba 64 %) je zastoupena střední věková vrstva (15–64 let). Průměrná délka života přesahuje 76 roků, což odpovídá i mnoha průmyslově vyspělým zemím. Důvodem je dobrá úroveň zdravotní péče a jistě i „pohodový“ charakter životního stylu – podobně jako ve všech zemích Latinské Ameriky zde často uslyšíte ono magické slovíčko „Mañana“.

Kostaričané jsou často nazýváni „Ticos“ – výraz charakterizující jejich oblibu pro drobněšiny. Velmi často se zde totiž používá koncovka „ico“ namísto koncovky „ito“, běžné v ostatních španělsky mluvících zemích. Slovo „momento“ (moment) se tak mění v „momentico“ (momentík) nebo dokonce „momentitico“ (momentíček). To ovšem zdaleka neznamena, že lidé jsou v Kostarice vždy pouze příjemní a přívětiví. Pro bílého, anglicky mluvícího turistu, se užívá klasický, poněkud hanlivý výraz „Gringo“ – chování amerických turistů totiž mnozí domorodci považují za velmi arogantní. Turistům se tedy velmi doporučuje zvládnout alespoň základy španělštiny, která je mimochodem v Kostarice, na rozdíl např. od Kuby, relativně velmi čistá, bez výraznějších dialektů. S angličtinou se tady příliš daleko nedostanete – místní ji buďto vůbec neznají, nebo používají neradi, a turista je pak terčem mnohých vychytralců, razících heslo „oškubej, jak můžeš“.

Statistiky udávají 2,4 narozených dětí na jednu ženu, kojenecká úmrtnost je 10,8 úmrtí na 1 000 živě narozených. Celkový populační přírůstek dosahuje asi 1,6 % ročně. Statistiky uvádějí, že 94 % populace tvoří běloši a míšenci (lze odhadovat, že těch je více než čistě bělošského obyvatelstva), 3 % černoši, 1 % původní indiánské obyvatelstvo a 2 % ostatní rasy – početná je např. čínská komunita. Černoši, které potkáte na karibském pobřeží, jsou většinou potomci jamajských dělníků, kteří do země přišli na počátku minulého století za prací převážně na banánových plantážích. Mluví velice živým „karibsko-jamajským“ dialektem angličtiny

PRALESY

Jsou-li kostarické hory nádherné, pak výlet do tropického pralesa Středoevropa prostě uchvátí. My jsme navštívili tři „pralesní“ parky a jejich různorodost je až překvapující. Nejprve to byl park **Manuel Antonio** na pobřeží Pacifiku. Cestou lesem jsme potkali a pozorovali leguány, opice malpy kapucínské, lenochody, mývaly a aguti. Cestu jsme zakončili procházkou v pravém strážném pralesu. Asi na třech kilometrech jsme neviděli žádného člověka, ani žádné zvíře, ale působilo to na nás dost děsivě. Během asi osmi kilometrů v lese jsme viděli ještě vřešťany, malpy kapucínské, mravenčáky, velké modré motýly rodu *Morpho peleides*, ještěrky, leguány a několik druhů ptáků. Vrcholem procházky byl kostarický divoček (pekari).

Druhým navštíveným parkem byl **Corcovado** na poloostrově Osa. Do parku se lze dostat pomocí speciálního taxíku off-road z městečka Puerto Jimenes. Cestou jsme se totiž museli i s autem brodit několika potoky, které místy připomínaly spíše řeku. Když jsme zapadli do pralesa, představili se nám v Kostarice poprvé krásně velcí a barevní papoušci *Ara macao*. Viděli jsme také skupinu asi třiceti nosálů, aguti, neskutečně krásné tukany, leguány, několik druhů opic a ještěrek. Největším zážitkem byla však puma, která se na nás z ničeho nic dívala asi z deseti metrů. Celý trek pralesem byl dost náročný. Šli jsme asi sedm a půl hodiny, cestou jsme museli také brodit dvě řeky, v nichž jsou prý krokodýli a kajmani. Stan jsme postavili na dřevěných podlázkách, protože v pralesu se na zemi stanovat nesmí. Také je neradno se zde pohybovat bez bot. Kromě nejružnějších jedovatých hadů se zde vyskytují oranžové, velmi jedovaté žabky rodu *Dendrobates*, z jejichž krve připravovali indiáni jed pro své šipky. My viděli „pouze“ asi dvacet centimetrové hnědé ropuchy. Zvuky divokých zvířat v pralesu jsou v noci strašidelné a skvělé zároveň. Třetím pralesem byl tzv. **Cloud Forest**, tedy „mračný prales“ na úbočích Cordiller. V něm si člověk připadá tak trochu jako v pravěku. Všechny stromy byly díky vysoké vlhkosti prorostlé mechem a přesličky dosahovaly více než dvoumetrové výšky. Měli jsme možnost pozorovat asi deset druhů kolibříků a chlupatou oranžovo-červenou tarantulu o velikosti patnáct centimetrů. Pozorování kolibříků, kteří mimochodem dokážou létat i dozadu, je zde tak populární, že pro ně vášniví fotografové vyrábějí speciální pítka ve tvaru květu.

ZDROJE INFORMACÍ

ROB RACHOWIECKI, JOHN THOMPSON – Costa Rica 2002 (vydavatelství Lonely Planet)

www.world66.com – World 66 travel advisory

www.cia.gov – Data CIA – The World Factbook 2002

Foto 1: Na pacifické pláži Dominical se můžete setkat s pozoruhodnými tvory. Tento krab dosahoval úctyhodných rozměrů – asi 25 cm.
Foto 2: Nádherné přírodní scénérie je možné spatřit i nedaleko druhé nejvyšší činné sopky Volcano Arenal. Na snímku jezero Arenal.
Foto 1 a 2: O. Kyrián

2

a udržují si dodnes svoji svéráznou kulturu. Na rozdíl od převážně římskokatolické, španělsky mluvící většiny jsou zde protestanti nebo baptisté, v jejich hospůdkách lze slyšet písně, které složil Boba Marley, na stole vidět skleničky s pravým rumem a všude se vznášá hustý marihuanový dým. „Good ganja – that's my life“ – tak nám stručně charakterizoval jeden rastafariánský domorodec svůj životní postoj.

V Kostarice se pěstuje především káva, ananasy, banány a cukrová třtina, chová se zde hovězí dobytek a těží vzácná dřeva. Nízké světové ceny kávy a banánů, dvou tradičních zemědělských plodin, poškodily z velké části kostarický agrární sektor. Vláda proto začala dělat vše pro získání atraktivních zahraničních investic, což se jí většinou docela dobře daří. S výrobou zde například začal i světový čipový gigant Intel, který nedávno uvažoval i o investici do Česka. Výroba mikroprocesorů (nebo elektronika) se tak stala snad vůbec nejdůležitějším průmyslovým odvětvím, následuje potravinářství, textilní průmysl, výroba hnojiv a plastů. Politická stabilita, daňové výhody a celkově dobrá úroveň vzdělanosti jsou hlavními motivy mezinárodních investorů. Turisty zase do země láká neporušená příroda, levné ubytování a vyhovující dopravní infrastruktura. Nezaměstnanost nepřevyšuje 5 %, přesto žije 20 % obyvatel země pod hranicí chudoby.

Prvním Evropanem, který kdy stanul na území Kostariky, byl v roce 1502 Kryštof Kolumbus, bylo to na jeho čtvrté a poslední výpravě. S osidlováním území se začalo už o dvacet let později, Španělé ho přitom optimisticky nazvali „Costa Rica“, tedy bohaté pobřeží. Zlata ani jiných drahých kovů se zde ovšem moc nenašlo a tak měla tato chudá kolonie pro Španělsko po dlouhou dobu pouze minimální význam. Bohatství přišlo až koncem devatenáctého století s pěstováním kávy a banánů pro export. Nezávislost na Španělsku byla prohlášena v roce 1821 a Kostarika se spolu se svými sousedy

stala členem Středoamerické Federace, po jejím rozpadu byla v roce 1838 vyhlášena republika. Dlouhé období demokracie bylo přerušeno pouze dvakrát. Poprvé to bylo během diktatury Federico Tinoca v letech 1917–19, podruhé pak v roce 1948, kdy Jose Figueres vedl ozbrojené protivládní povstání po sporných prezidentských volbách. Později byl v roce 1953 Figueres zvolen prezidentem a dnes se na něj nahlíží v podstatě jako na národního hrdinu.

Co stojí v Kostarice za vidění?

Kostarika nemá žádné významné předkolumbovské památky. Nenajdete zde žádné pyramidy či trosky starobylých měst Mayů – do Kostariky se jezdí především kvůli jejím přírodním krásám a těch je i na tak malém území více než dost. Kromě již zmiňovaného aktivního vulkánu Arenal (kolem něhož pramení mnoho horkých pramenů) je v Kostarice ještě jedna aktivní sopka – Poás, s jedním z největších kráterů na světě. Další často navštěvovanou sopkou je Irazú, ta je však dnes už neaktivní, ale k silným erupcím zde docházelo ještě v průběhu šedesátých let. Nejvyšší horou je Chirripó, měří 3820 m n. m. a za jasného počasí (rozuměj tak dvakrát třikrát do roka) je z ní úchvatný výhled jak na Tichý oceán, tak zároveň i na Karibské moře. Kromě hor vyhledávají turisté i překrásné pláže, které jsou s výjimkou několika hlavních center prakticky liduprázdné a jsou ideální k provozování nejrůznějších vodních sportů, jako je surfování nebo potápění.

Populární jsou také tzv. „Canopy tours“ – výlety v korunách stromů, provozované v některých deštných pralesech na úbočích Kordilér. Ať už se jedná o procházku po zavěšených lávkách nebo o jízdu na speciální kladce, nabízí tento, v našich končinách netradiční způsob turistiky jedinečnou možnost pozorování fauny a flóry pralesa z ptáčích perspektiv. Vydáte-li se do pralesa po pevné zemi, rozhodně také nebudete litovat – 13 000 druhů rost-

lin je skutečně úctyhodné číslo, svědčící o tom, že v Kostarice je opravdu hodně co obdivovat. Pralesy jsou rájem pro milovníky divoké přírody a profesionální i amatérské lovce fotografií. V hospůdkách v okolí národních parků lze večer vidět nejrůznější nadšence, ověšené dalekohledy a objektivy, vášnivě diskutující o úlovcích dne. K vidění jsou desítky druhů opic, tapíři, pumy, oceloti. Snem každého je pak zvěčnění jednoho z nejkrásnějších zvířat světa, leoparda. Zachytit tento velmi vzácný druh na fotomateriál se však poštěstí pouze velmi málo šťastlivcům. Z ptáků (asi 850 druhů) pak patří k nejděčnějším motivům pestrobarevných papoušci, tukani, kolibříci a různé druhy dravců. Na území

tak malého státečku žije dále např. více druhů motýlů než v celé Africe a více druhů ptáků než v celé Severní Americe. Na své si přijdou i milovníci potápění a rybáři – v mořích, jezerech a řekách žije na 1 600 druhů ryb, rejnoků a jiných mořských živočichů. Dále se uvádí asi 160 druhů obojživelníků (pozor na velmi jedovatou žábu rodu *Dendrobates*, z jejíž krve připravovali indiáni jed pro své smrtící šipky) a 220 druhů plazů (tady zase opatrně při koupání v některých říčních deltách – setkání se čtyřmetrovým krokodýlem rozhodně nepatří mezi nejpříjemnější zážitky).

Kostarika má dostatek stezek pro turistiku, cykloturistiku nebo vyjíždky na koních, a to prakticky ve všech částech země. Značení není ovšem vždy nepřehlednější a také vstupné do většiny národních parků většinou převyšuje 5 \$ na osobu (dolary se v turistických oblastech užívají stejně často jako oficiální místní měna – colon). Velmi levné je v Kostarice ubytování (turistické ubytovny jsou již od zhruba 3 \$ na osobu, ceny za cestování autobusem jsou zhruba porovnatelné s Českem, ceny potravin jsou pak v porovnání s těmi tuzemskými vyšší o zhruba 20 %). Vyjimku tvoří pochopitelně banány – kilo jich vyjde na asi 5 Kč. Movitější turisté si mohou vybrat z celé řady jiných aktivit, včetně například golfu, jachtingu, závěsného i sportovního létání, v zemi je přes 150 (!) sportovních letišť, či výletů balónem. Velké oblíbené se těší také nejrůznější vodní sporty, podél celého pobřeží Karibiku i Pacifiku žije svérázným životem komunity převážně amerických surfařů, populární je i kayaking (a to jak na moři, tak i na řekách, a rafting. Jeskyňáři by si zase neměli nechat ujít návštěvu národního parku Barra Honda s více než čtyřiceti nádhernými jeskyněmi, z nichž polovina ještě čeká na své důkladné prozkoumání. Tyto specifické činnosti dnes již můžeme nalézt i v nabídce českých cestovních kancelářů, zaměřených na expedici a aktivní turistiku.

Ondřej Kyrián